

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Vladimíra Sládečka a soudců Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaj) a Davida Uhlíře ve věci ústavních stížností stěžovatelů **J. P.**, zastoupeného Mgr. Robertem Kaše, advokátem sídlem U Svépomoci 9, Plzeň, a **K. H.**, zastoupeného Mgr. Bc. Martinem Kusem, advokátem sídlem Bartolomějská 304/1 Praha 1, **proti rozsudku Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. 5. 2019, č. j. 6 T 31/2019-975**, takto:

I. Rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. 5. 2019, č. j. 6 T 2019-975 bylo zasaženo do práva stěžovatelů na spravedlivý proces, garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tento rozsudek se v části týkající se stěžovatelů J. P. a K. H. ruší.

Odůvodnění:

I.

1. Ústavnímu soudu byl dne 6. 6. 2019 doručen návrh J. P. na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaného rozsudku okresního soudu. Tato ústavní stížnost byla zaevidována pod sp. zn. I. ÚS 1860/19. Dne 15. 7. 2019 byl Ústavnímu soudu doručen návrh K. H. na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona o Ústavním soudu, který se rovněž domáhal zrušení v záhlaví citovaného rozsudku okresního soudu. Tato ústavní stížnost byla zaevidována pod sp. zn. I. ÚS 2297/19. Usnesením Ústavního soudu ze dne 3. 12. 2019 byly obě shora uvedené ústavní stížnosti spojeny ke společnému řízení s tím, že nadále budou vedeny pod sp. zn. I. ÚS 1860/19.
2. Předtím, než se Ústavní soud začal věcí zabývat, přezkoumal obě podání po stránce formální a konstatoval, že podané ústavní stížnosti obsahují veškeré náležitosti, jak je stanoví zákon o Ústavním soudu.

II.

3. Ústavní stížností napadeným rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech byla schválena dohoda o vině a trestu mezi obviněnými J. P., K. H., J. H. a státní zástupkyní Okresního státního zastupitelství v Karlových Varech. Na základě dohody o vině a trestu byli stěžovatelé J. P. a K. H. uznáni vinnými řadou trestných

činů. Na základě zmíněné dohody o vině a trestu byl oběma stěžovatelům uložen trest odnětí svobody v délce trvání 5 roků, pro jehož výkon byli zařazeni do věznice s ostrahou. Citovaným rozsudkem byl odsouzen i J. H., který však ústavní stížnost nepodal.

III.

4. Stěžovatel J. P. ve své ústavní stížnosti namítá, že mu nebyla zachována lhůta k přípravě na veřejné zasedání. Zdůrazňuje, že k podpisu dohody o vině a trestu došlo na doporučení jeho předchozí právní zástupkyně, a to dne 6. 3. 2019. Tuto dohodu podepsal jen proto, aby byl propuštěn z vazby. Po změně obhájce stěžovatel dne 1. 4. 2019 od dohody o vině a trestu odstoupil. Stěžovatel namítá, že okresní soud se v napadeném rozsudku nevypořádal s tím, že jeho vůle při podpisu dohody nebyla vážná a svobodná. To, že trestní řád neupravuje odstoupení od dohody o vině a trestu ještě neznamená, že tak nelze učinit. Z protokolu o veřejném zasedání podle stěžovatele vyplývá, že v jeho věci nebyly splněny všechny zákonem stanovené podmínky, aby mohlo k uzavření dohody mezi obviněným a státním zástupcem dojít. V protokolu zcela absentuje prohlášení stěžovatele, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Stěžovatel má za to, že schválením dohody o vině a trestu došlo v jeho věci k zásahu do základních práv a svobod, jež jsou mu garantovány čl. 36 Listiny základních práv a svobod.
5. Stěžovatel K. H. ve své ústavní stížnosti namítl, že ve věci bylo konáno veřejné zasedání, a to i přes nedodržení lhůty k jeho přípravě a bez souhlasu obhájce obviněného. K uvedené námitce stěžovatel konstatoval, že jeho právní zástupce byl dne 3. 5. 2019 telefonicky kontaktován předsedou senátu JUDr. Matušem, s nímž diskutoval možnosti termínu nařízení veřejného zasedání. Dne 13. 5. 2019 bylo obhájci stěžovatele doručeno do datové schránky vyznění o konání veřejného zasedání, které bylo stanoveno na 15. 5. 2019. Stěžovateli tak nebyla poskytnuta alespoň pětidenní lhůta na přípravu, jak to vyžaduje ustanovení § 233 odst. 2 tr. ř. Veřejné zasedání se konalo i přesto, že se obhájce stěžovatele proti takovému postupu soudu ohradil. Další pochybení spatřoval stěžovatel v tom, že mu nebylo umožněno přednést závěrečný návrh a nebylo mu uděleno poslední slovo. Ve své poslední námitce poukázal stěžovatel, obdobně jako jeho spoluobviněný J. P., na nesplnění zákonných podmínek pro uzavření dohody o vině a trestu. Stěžovatel vyzvedl značný nepřímý nátlak spočívající *de facto* v jediné možnosti na propuštění z vazby. Jeho souhlas s dohodou o vině a trestu tak nebyl svobodný a plně informovaný. Z výše vyložených důvodů má stěžovatel za to, že v jeho věci došlo k zásahu do základních práv a svobod, jež jsou mu garantovány čl. 36, čl. 37 a čl. 38 Listiny základních práv a svobod.

IV.

6. K ústavní stížnosti J. P. se vyjádřil Okresní soud v Karlových Varech v tom smyslu, že o konání veřejného zasedání byl obhájce informován telefonicky s tím, že posléze mu bylo zasláno vyznění do datové schránky. Soud nemá rovněž pochybnost o vážnosti vůle stěžovatele, který si byl všech důsledků nepochybně dobře vědom. Bylo-li přistoupení na dohodu o vině a trestu motivováno snahou být propuštěn z vazby, nelze toto podle okresního soudu považovat za nedostatek vážnosti vůle. Akceptací této námitky by byla zcela vyloučena možnost dohody o vině a trestu v

případě těch obviněných, kteří se nachází ve vazbě. V rámci vyjádření bylo rovněž poukázáno na dopisy obviněného P. adresované Okresnímu státnímu zastupitelství v Karlových Varech, v nichž prezentuje svoji snahu o spolupráci a doznání se k trestné činnosti, přičemž žádá o možnost před nastoupením trestu zařídit si svoje osobní záležitosti. Již v protokolu o výslechu obviněného ze dne 27. 2. 2019 stěžovatel prohlásil, že přijme dohodu o vině a trestu za podmínek, které mu předestřela příslušná státní zástupkyně. Domnívá-li se stěžovatel, že absentuje jeho prohlášení o spáchání vytykánych skutků, odkazuje okresní soud na protokol o jednání o dohodě o vině a trestu, kde se výslovně uvádí, že obvinění v souladu s § 175a odst. 3 tr. ř. prohlašují, že spáchali skutky kladené jim za vinu.

7. Okresní státní zastupitelství v Karlových Varech je toho názoru, že příslušný okresní soud ve věci nepochybil, neboť trestní řád možnost odstoupení od dohody o vině a trestu nepřipouští. K podpisu dohody nebyl stěžovatel jakýmkoliv způsobem nucen.
8. K ústavní stížnosti K. H. se vyjádřil Okresní soud v Karlových Varech, přičemž k námitce, podle níž nebyl obviněnému dán prostor k závěrečnému návrhu, konstatoval, že k této skutečnosti opravdu došlo. Nicméně v rámci veřejného zasedání se jak obhájci, tak i obvinění rozsáhle vyjadřovali a opakovaně prohlásili, že žádají, aby soud rozhodl o neschválení dohody o vině a trestu, k čemuž opět rozsáhle a opakovaně prezentovali své důvody. Podle okresního soudu lze tak důvodně předpokládat, že tato rozsáhlá vyjádření by byla i obsahem závěrečných návrhů a posledního slova. Soud se nedomnívá, že by uvedený zásah byl s ohledem na průběh řízení natolik významný, aby jím došlo k zásahu do práva na spravedlivý proces. Postup stěžovatele ve věci považuje okresní soud za účelovou snahu oddálit důsledky trestné činnosti.
9. Okresní státní zastupitelství v Karlových Varech se k ústavní stížnosti K. H. vyjádřilo v tom smyslu, že stran včasného doručení předvolání obhájci byl tento informován včas telefonicky. Soud přečetl při veřejném zasedání úřední záznam učiněný soudem při vyrozumívání obhájce. Dále příslušná státní zástupkyně poukázala na skutečnost, že k dohodě o vině a trestu bylo přistoupeno z podnětu právě obhájce Mgr. Bc. Martina Kůse, zastupujícího obviněného H. Státní zástupkyně je toho názoru, že v rámci přípravného řízení bylo postupováno podle trestního řádu.
10. Vzhledem k tomu, že právní úprava, jíž se projednávaná věc týká, je relativně nová, a dosud nebyla vytvořena navazující judikatura, požádal Ústavní soud o vyjádření též Nejvyšší státní zastupitelství a Nejvyšší soud, jemuž, na rozdíl od Ústavního soudu, přísluší role sjednotitele judikatury.
11. Z vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství vyplývá, že platná právní úprava výslovně nepředvídá a neřeší možnost obviněného odstoupit od sjednané dohody o vině a trestu. Důvody pro neschválení dohody o vině a trestu je možné rozdělit do dvou tematických souborů. Jednak jde o nesprávnost nebo nepřiměřenost dohody o vině a trestu a jednak jde o závažné porušení práv obviněného při sjednávání této dohody. Skutečnost, zda došlo k závažné procesní vadě, pro kterou by nebylo možné dohodu o vině a trestu schválit, je zjistitelná předsedou senátu po přezkoumání spisu podle § 314o odst. 1 tr. ř., potažmo samosoudcem podle § 314c odst. 2 tr. ř. Hlavně je zjistitelná při dotazování obviněného ve veřejném zasedání o návrhu na schválení

dohody o vině a trestu, které se koná v intencích § 314q odst. 3 tr. ř. Soud se obviněného musí dotázat na tři okruhy otázek, přičemž jeden z nich směřuje vyloženě ke zjištění, jestli prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil obviněný dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu.

12. Nejvyšší státní zastupitelství zastává názor, že možnost odstoupení obviněného od sjednané dohody o vině a trestu nelze dovodit pouze za pomoci gramatického výkladu, neboť je zapotřebí brát v potaz neopomenutelné a úzké propojení normy podústavního práva s ústavněprávními maximy. Právní základ pro přiznání oprávnění obviněného odstoupit od sjednané dohody o vině a trestu lze hledat v uplatňování principu rovnosti zbraní, který vyplývá z čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Princip rovnosti zbraní v trestním řízení by se měl podle Nejvyššího státního zastupitelství projevit rovněž v poskytnutí možnosti obviněnému odstoupit od dohody o vině a trestu, jestliže soud prozatím tuto dohodu neschválil odsuzujícím rozsudkem. Pokud má uzavření dohody o vině a trestu představovat alternativní a konsensuálně pojatý výsledek trestního řízení vedeného proti obviněnému, pak by s ním měl tento obviněný souhlasit, a nikoliv mu být bez srozumění vnučován za každou cenu. Z výše vyložených důvodů je Nejvyšší státní zastupitelství toho názoru, že obviněný může od dohody o vině a trestu odstoupit až do doby, než se soud, který má dohodu schválit, odebere k závěrečné poradě.
13. Nejvyšší soud se k projednávané věci vyjádřil velmi obsáhle, přičemž poukázal na řadu specifíků dohody o vině a trestu. V zásadě se jedná o dohodu, jejíž obsah závisí na vůli obou stran, jež si jsou při jejím sjednávání v podstatě rovny. Nemá se jednat o diktát jedné strany vůči druhé. Soudu byla přitom přenechána role pojistky, že sjednaná dohoda o vině a trestu je v souladu se zákonem, je správná a vyjadřuje pravou a skutečnou vůli obviněného, který ji sjednal s plnou znalostí všech důsledků s ní spojených. V případě dohody o vině a trestu jde především o nastavení podmínek, za nichž je možno přistoupit ke sjednání dohody o vině a trestu - viz § 175a odst. 1 tr. ř. Na základě v přípravném řízení opatřených důkazů tak musí být učiněna základní skutková zjištění prokazující, že se stal skutek, pro nějž je obviněný stíhán, že jej spáchal obviněný, že naplňuje všechny znaky trestného činu a že je za něj obviněný trestně odpovědný. Soud zde představuje pojistku, aby nebyla uzavřena dohoda o vině a trestu s obviněným, který vůbec není pachatelem skutku popsáného v dohodě o vině a trestu, případně za něj není trestně odpovědný, anebo není-li tento skutek trestným činem. Soud zde plní roli nezávislého a nestranného orgánu, který nesmí přistoupit na dohodu stran, pokud je taková dohoda nesprávná či nezákonná.
14. Je-li institut dohody o vině a trestu projevem rovného postavení stran, musejí mít strany v řízení před soudem též v zásadě stejné možnosti dispozice s touto dohodou, resp. s návrhem na její schválení. Má-li tedy státní zástupce právo vzít svůj návrh na schválení dohody zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě (§ 314o odst. 5 tr. ř.), měl by mít stejné právo dispozice s touto dohodou i obviněný.
15. Nejvyšší soud považuje institut dohody o vině a trestu za poměrně razantní zásah do práva obviněného na přístup k soudu, který je sice možný i z pohledu Evropského soudu pro lidská práva, musí však být v souladu s vůlí obviněného. Ten se totiž dohodou o vině a trestu vzdává práva na standardní projednání věci nezávislým a nestranným soudem. V souvislosti s uvedeným odkázal Nejvyšší soud na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věcech Deweer proti Belgii, Le Compte, Van

Leuven a De Meyere proti Belgii, X proti Spojenému království, Philip Hall proti Spojenému království, Lutz proti Německu, Babar Ahmad a další proti Spojenému království či Sodadjiev proti Bulharsku. Zárukou toho, že jde o skutečnou, pravou, svobodnou, vážně míněnou a ničím nerušenou vůli obviněného, je podle Nejvyššího soudu postup podle § 314q odst. 3 tr. ř. Bez tohoto postupu není ověřeno, že uzavřená dohoda o vině a trestu vyjadřuje vůli obviněného nesenou výše uvedenými vlastnostmi.

16. Podle Nejvyššího soudu nesmí soud schválit dohodu o vině a trestu v případě zjištění, že obviněný v době jejího sjednání sice jednal s ničím nerušenou vážnou a svobodnou vůlí a plně informovaně, avšak posléze přehodnotil své stanovisko a v době řízení před soudem již sjednaná dohoda nevyjadřovala jeho stanovisko. Dohoda o vině a trestu musí být pro obviněného přijatelná i v době jednání před soudem. Jinak nelze přistoupit k tomuto alternativnímu vyřízení trestní věci.
17. Příslušný okresní soud podle názoru Nejvyššího soudu v projednávané věci zcela obrátil smysl a význam ustanovení § 314q odst. 3 tr. ř. Kladení dotazů ke zjištění skutečné vůle obviněného by při jeho výkladu v podstatě bylo zcela zbytečné a stačilo by přehrát záznam z jednání o dohodě o vině a trestu z přípravného řízení, aby se zjistilo, zda byla dohoda uzavřena svobodně a vážně. Takovým postupem však soud vůbec nesledoval význam vykládaného ustanovení a zcela rezignoval na jeho teleologický výklad. Ostatně soud se v daném případě nedržel ani doslovného znění uvedeného ustanovení, protože podle něj vůbec nepostupoval. Při jeho přístupu k uvedenému ustanovení by pak jakékoliv vyjádření obviněného na položené dotazy nemělo žádný vliv na vlastní rozhodnutí soudu, protože ani zjištění, že obviněný jednal pod nátlakem, by ho nevedlo k jinému rozhodnutí, než je schválení dohody o vině a trestu. Okresní soud svým postupem neověřil vůli obviněného vztahující se ke sjednání dohody o vině a trestu, jakož i znalost důsledků této dohody. Z protokolu je zcela zřejmé, že obviněný nechtěl, aby byla dohoda o vině a trestu v této podobě schválena. Nejvyšší soud poukázal na to, že postup podle § 314q odst. 3 tr. ř. předpokládá nikoli výslech obviněného, ale jeho vyjádření. To má mít nejprve monologickou část, poté část dialogickou, v níž se jej soud má dotázat na 3 okruhy otázek dle citovaného ustanovení. Tyto otázky nebyly podle protokolu o veřejném zasedání stěžovateli kladeny, a to ani v rámci jeho výslechu. Výslech obviněného má (ve smyslu § 91 a násl. tr. ř.) zcela jiné parametry, které ostatně ani nebyly soudem dodrženy, protože např. nebyl dotazován na poměry rodinné, majetkové, výdělkové, chyběla monologická část, "výslech" nebyl veden tak, aby poskytl úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Samotný výslech obviněného nemůže nahradit postup podle § 314q odst. 3 tr. ř.
18. Odstoupení od dohody o vině a trestu obviněným, resp. jeho odvolání prohlášení, že spáchal skutek, pro který je v daném řízení stíhán a jehož se týká sjednaná dohoda o vině a trestu, je možné až do doby, než se ve veřejném zasedání soud odebere k závěrečné poradě k rozhodnutí o návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu. Soud v takovém případě nemůže schválit dohodu o vině a trestu a musí věc vrátit státnímu zástupci k došetření podle § 314r odst. 2 tr. ř.
19. Další pochybení spatřoval Nejvyšší soud v porušení principu *nemo tenetur se ipsum accusare* (nikdo není povinen obviňovat sám sebe) při sjednání dohody o vině a trestu nepřipustným donucením obviněného. Nejvyšší soud je toho názoru, že souhlas

obviněného s dohodou o vině a trestu daný pod tlakem toho, že bude v takovém případě propuštěn z vazby na svobodu, což by nebyl, pokud by souhlas nedal, je nepřipustným nátlakem na vůli obviněného. Rozhodující je přitom subjektivní hledisko obviněného, tedy jak on vnímá tuto situaci, nikoli objektivní prokázání vytvoření takové situace orgány činnými v trestním řízení.

V.

20. Z repliky obou stěžovatelů vyplývá, že tito se ztotožňují s právním názorem Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství. Dále poukázali na svá tvrzení obsažená v ústavních stížnostech.

VI.

21. Ústavní soud úvodem připomíná, že není oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti obecných soudů, neboť není vrcholem jejich soustavy (srov. čl. 81, čl. 90 Ústavy). Pokud soudy postupují v souladu s obsahem hlavy páté Listiny, nemůže na sebe atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností (čl. 83 Ústavy). Řečené znamená, že Ústavní soud zpravidla neposuzuje ani interpretaci a aplikaci podústavního práva provedenou obecnými soudy. Výjimku z této zásady tvoří případy, kdy interpretace podústavního práva, již obecné soudy zvolily, založila porušení některého základního práva stěžovatele, případně ve střetu dvou výkladových alternativ byl pominut možný výklad jiný, ústavně konformní, anebo je výrazem flagrantního ignorování příslušné kogentní normy nebo zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů právního výkladu, jež je v soudní praxi respektován, a představuje tím nepředvídatelnou interpretační libovůli, resp. je v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti (viz teze "přepjatého formalizmu"). V mezích takto limitovaného přezkumu Ústavní soud zvážil obsah napadeného rozhodnutí i průběh řízení jemu předcházejícího a dospěl k závěru, že návrh je důvodný.
22. Jak Ústavní soud již shora naznačil, nenáleží mu role sjednocovatele judikatury obecných soudů. Ztotožnil se však s právními názory vyslovenými Nejvyšším soudem a Nejvyšším státním zastupitelstvím, které považuje za logické a zcela souladné s kautelami spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 Listiny práv a svobod. V konkrétní posuzované věci má Ústavní soud za to, že postup a závěry okresního soudu jsou v rozporu s právě citovanými ústavně konformními požadavky kladenými na postup při uzavírání dohody o vině a trestu. Jedná se zejména o nedostatek náležitého zjištění svobodné vůle obviněných při uzavírání dohody a trvání vůle obviněných na jejím schválení. Proto Ústavní soud přistoupil ke kasaci napadeného rozhodnutí v části týkající se stěžovatelů. Okresní soud tak má vytvořen procesní prostor pro aplikaci postupu nastíněného Nejvyšším soudem.
23. Namítl-li příslušný okresní soud, že při aplikaci shora uvedených zásad by nebylo možné využít dohody o vině a trestu v případech, kdy se obviněný nachází ve vazbě, neboť by se na takovou dohodu vždy nahlíželo tak, že byla uzavřena pod tíhou vazby, nelze s ním souhlasit. Podle Ústavního soudu lze tohoto institutu užít i v těchto případech, nicméně musí být vždy postaveno najisto, jaké jsou důvody uzavření této dohody a že si je obviněný vědom z toho plynoucích důsledků, což by se mělo projevit mimo jiné v protokolu z jednání. Ve své podstatě jde o to, aby se okresní

soud ujistil, že jediným důvodem pro uzavření dohody o vině a trestu není právě snaha obviněného být propuštěn z vazby a že si uvědomuje dopady takového procesního postupu. Propuštění z vazby je pro obviněného pouze jakýmsi vedlejším bonusem. O tomto se musí okresní soud při schvalování dohody o vině a trestu ujistit.

24. Z výše vyložených důvodů Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavní stížnosti a rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 15. 5. 2019, č. j. 6 T 2019-975 v části týkající se stěžovatelů, podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil. Ústavní soud takto rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 4. února 2020

Vladimír Sládeček
předseda senátu